

สงครามการค้าสหรัฐฯ - จีน : มีอะไรในก๊อไฟ ?

จุดเริ่มต้นของปัญหาเกิดจากการขาดดุลการค้าของสหรัฐอเมริกาต่อจีน (ในปี 2561 สหรัฐส่งออกไปจีน 153 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และนำเข้าจากจีน 477 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ สหรัฐฯ ขาดดุลจีน 324 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ สองฝ่ายมีการตอบโต้กันไปมา สลับกับการเจรจาเป็นระยะๆ นับตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม 2561 ซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องติดตามสถานการณ์และปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น

ย้อนอดีตมอปัจจุบัน : กรณี Plaza Accord

สงครามการค้าครั้งนี้ไม่ใช่เป็นครั้งแรก หากมองย้อนกลับไปเมื่อปี 2528 ได้เกิดสงครามการค้าสหรัฐฯ - ญี่ปุ่น ในช่วงนั้นญี่ปุ่นได้ดุลการค้าและดุลการชำระเงินกับสหรัฐฯ และประเทศทั่วโลก ซึ่งต่อมาสหรัฐฯ ได้จัดประชุม G5 ณ รร. Plaza นครนิวยอร์ก ในช่วงปลายปี 2528 โดยสหรัฐฯ ได้ร้องขอให้สองฝ่ายทำสัญญา Plaza Accord ขึ้น ซึ่งกำหนดให้ญี่ปุ่นแข็งค่าเงินจาก 250 เยน/ 1 เหรียญสหรัฐฯ ไปเป็น 150 เยน/ 1 เหรียญสหรัฐฯ หรือแข็งค่าขึ้นเกือบ 70% ภายใน 10 เดือน ส่งผลให้สินค้าญี่ปุ่นแพงขึ้นทันที 70% แต่เนื่องจากสินค้าญี่ปุ่นโดดเด่นด้านเทคโนโลยี (เกาหลีใต้และจีนยังไม่ได้ก้าวขึ้นมาเป็นคู่แข่ง) ไม่มีสินค้าทดแทน แม้จะแพงก็ยังมีขายได้ แต่ต่อมานับจากปี 1995 (พ.ศ. 2538) เป็นต้นมา เศรษฐกิจญี่ปุ่นก็ทรุดตัว สินค้าญี่ปุ่นแพงจนขายในตลาดโลกไม่ได้ ประกอบกับเกาหลีใต้และจีนเริ่มเป็นคู่แข่ง ส่งผลให้ท้ายที่สุดก็เกิดภาวะถดถอยในญี่ปุ่นถึง 20 ปี (ปี 1990 - 2010) และมีปัญหาเรื้อรังมาจนปัจจุบัน มีความเป็นไปได้ที่สหรัฐฯ อาจกดดันจีนลดความร้อนแรงทางเศรษฐกิจลงเช่นกัน

ช่วงชิงความเป็นหนึ่ง

เบื้องหลังสงครามการค้าสหรัฐฯ - จีน และสหรัฐฯ - ญี่ปุ่น จะมีความคล้ายกันคือ "การแข่งหน้าเศรษฐกิจสหรัฐฯ" และการช่วงชิงตำแหน่งหมายเลข 1 ในเศรษฐกิจโลก และมหาอำนาจทางด้านเทคโนโลยีรวมทั้งด้านอื่นๆ มากกว่าประเด็นการค้าดุลการค้าเพียงอย่างเดียว เพราะ GDP PPP จีนได้แซงหน้าสหรัฐฯ ขึ้นเป็นอันดับ 1 ไปแล้วสหรัฐฯ จึงต้องการเจรจากับจีนเพื่อลดการขาดดุลการค้า รวมถึงการลดความร้อนแรงของเศรษฐกิจจีนลงด้วย

เรื่องสำคัญที่ต้องเจรจา

1. สหรัฐู้สึกว่าถูกจีนเอาเปรียบ รัฐบาลจีนอุดหนุนเอกชนทุกอย่าง มีการละเมิด IP สหรัฐรุนแรง ประเด็นนี้อาจเจรจาข้อยุติได้เพราะจีนก็เริ่มพึ่งตัวเอง ด้านเทคโนโลยีได้บ้างแล้วอีกทั้งจีนมีการปรับปรุงกฎหมายการลงทุนจากต่างชาติแล้ว ปัญหาเรื่อง IP น่าจะลดลง
2. การลดการขาดดุลการค้าของสหรัฐฯ เช่น การขอให้จีนนำเข้าสินค้าเกษตรสำคัญจากสหรัฐฯ มากขึ้น เช่น ถั่วเหลือง จีนก็น่าจะยอมได้ในระดับหนึ่ง
3. การให้จีนลดการมุ่งหน้าพัฒนาประเทศจีนให้เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีภายในปี 2568 (ค.ศ. 2025) (เช่น 5G ที่กำลังจะแซงสหรัฐฯ แล้ว) จีนคงยอมไม่ได้ เพราะเป็นการแทรกแซงอธิปไตยจีน สรุปประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่เป้าหมายปี 2025 ของจีน จึงค่อนข้างยากที่จีนจะตกลงกับสหรัฐฯ ได้

ถล่มกันไปมาเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง

1. เริ่มสงครามด้วยกำแพงภาษี สหรัฐฯ รุกก่อนด้วยการขึ้นภาษีสินค้าด้วยการขึ้นภาษีเหล็ก และอลูมิเนียมจากจีน ตามมาด้วยการเพิ่มภาษีศุลกากร 25% ต่อสินค้าจีนมูลค่า 5.5 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งเป็นรายการสินค้าเกือบทั้งหมดที่จีนส่งไปสหรัฐฯ ส่วนจีนตอบโต้ด้วยการขึ้นภาษีสินค้าสหรัฐฯ 10-15%
2. ตอบโต้ด้วยการกีดกันสินค้าไฮเทค เช่น ประเด็น Rare Earth ที่จีนอาจไม่ขายให้สหรัฐฯ (Rare Earth เป็นสินแร่ที่ใช้ในอุตสาหกรรมไฮเทค), หัวเหว่ยที่สหรัฐฯ ประกาศว่าสินค้าของหัวเหว่ยเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ และออกคำสั่งจำกัดการทำการธุรกรรมของบริษัทสหรัฐฯ กับหัวเหว่ย
3. คุกคามสู่สงครามทางการเงิน ธนาคารกลางของจีน (PBOC) ได้ประกาศลดอัตราได้ประกาศลดอัตราแลกเปลี่ยนเงินหยวนค่าเงินจีนลงต่ำสุดในรอบ 11 ปี ซึ่งสหรัฐฯ อ้างว่าเป็นความตั้งใจของจีนเอง เพื่อลดผลกระทบจากการตั้งกำแพงภาษีของสหรัฐฯ และขึ้นบัญชีจีนเป็น Currency Manipulator

4. สงครามการค้ามีแนวโน้มจบยาก เมื่อความตึงเครียดทวีความรุนแรงขึ้นล่าสุดจีนได้ประกาศขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจากสหรัฐฯ 5-10% มูลค่า 75,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มีผลบังคับ 1 กันยายน 2562 และ 15 ธันวาคม 2562 และเรียกเก็บภาษี 25% รถยนต์นำเข้าจากสหรัฐฯ และ 5% ต่อชิ้นส่วนรถยนต์สหรัฐฯ ส่งผลให้ต่อมาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2562 ประธานาธิบดีทรัมป์ได้ออกมาตอบโต้ด้วยการเพิ่มภาษีการนำเข้าสินค้าจีนอีก 5% ในสินค้ากลุ่ม 300,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และ 250,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ พร้อมทั้งให้บริษัทสหรัฐฯถอนตัวออกจากจีนและสั่งให้บริษัทรับส่งพัสดุภัณฑ์สหรัฐฯ ปฏิเสธการส่งยา Fentanyl จากจีนเข้าไปในสหรัฐฯ

หากเจรจาล้มเหลว จีนพร้อมไหม?

การส่งออกไปสหรัฐฯ ของจีนคิดเป็น 19% ของการส่งออกรวมของจีน หากจีนจำเป็นต้องสูญเสียตลาดสหรัฐฯ จีนต้องมองหาตลาดใหม่ทดแทน ซึ่งมีความเป็นไปได้อยู่ 2 แนวทางคือ 1) เน้นตลาดภายในที่มีขนาดใหญ่ 1,400 ล้านคน โดยคนชั้นกลางมีกำลังซื้อมากกว่าอดีตมาก ประกอบกับนโยบายเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีปี 2025 จะก่อให้เกิดการลงทุนครั้งใหญ่โดยรัฐ และ 2) พึ่งพาตลาดในภูมิภาคมากขึ้น เช่น ตลาดอาเซียนและอินเดียผ่านความตกลงพหุมิตรทางการค้าระดับภูมิภาค (RCEP) ซึ่งคาดว่าจะสามารถสรุปการเจรจาได้ภายในปี 2562 นี้ (สมาชิก RCEP ประกอบด้วย ASEAN 10 ประเทศกับคู่ภาคีอีก 6 ประเทศ คือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ โดย RCEP เป็นกลุ่มเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลก ครอบคลุมเกือบครึ่งหนึ่งของเศรษฐกิจโลก (39% ของ GDP PPP US\$ โลก) และราวครึ่งหนึ่งของประชากรโลก (48% ของประชากรโลก ซึ่ง RCEP และช่วยให้จีนบรรเทาผลกระทบจากสงครามการค้าได้มาก

แนวทางการปรับตัวของไทย

1. “พาณิชย์” ตั้ง WAR ROOM แผนเบื้องต้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงสูงในสงครามการค้าสหรัฐฯ - จีน ดังนั้นในการประชุมคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2562 สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค./TPSO) ได้เสนอแนวทางการรับมือกับสงครามการค้า 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมรับมือกับการเปี่ยงเบนทางการค้า เช่น การไหลทะลักเข้ามาของสินค้าจากต่างประเทศเมื่อสินค้าเข้าตลาดทั้งสองประเทศไม่ได้ 2) การจัดการตลาดส่งออก เช่น หาดตลาดทดแทน 4) ด้านการลงทุนสร้างห่วงโซ่อุปทานเชื่อมห่วงโซ่อุปทานโลก War Room มติที่ประชุมให้จัดตั้งคณะทำงานสงครามการค้า หรือ War Room โดยมี ผอ.สนค. เป็นเลขานุการเพื่อติดตามสถานการณ์สงครามการค้าใกล้ชิด

2. สัมหล่นประเทศไทย

2.1 กระแสการย้ายฐานการผลิตเริ่มมีมากขึ้น ตามสงครามการค้าที่ส่อเค้ายืดเยื้อ โดยผู้ผลิตที่มีฐานการผลิตในจีนหลายรายมีแผนย้ายฐานการผลิตบางส่วนบางส่วนออกจากจีนโดยมีอาเซียนเป็นเป้าหมายอันดับแรก ทั้งนี้ไทยและเวียดนามเป็นที่หมายตาอันดับแรกๆ ซึ่งมี 2 อุตสาหกรรมที่มีกระแสเคลื่อนไหวมากเป็นพิเศษ ได้แก่

2.1.1 อุตสาหกรรมยานยนต์/เครื่องจักร ไทยมีศักยภาพมากที่สุดในอาเซียนที่จะรองรับการย้ายฐานการผลิต เช่น ฮาร์เลย์ - เดวิดสัน ได้ประกาศย้ายฐานการผลิตจักรยานยนต์สำหรับตลาดจีนและเอเชียแปซิฟิกมาไทยในปี 2562 นี้ ส่วนบริษัทญี่ปุ่นในจีนก็มีแผนย้ายฐานมาไทยเช่นกัน เช่น Mitsubishi motors, Toshiba Machine

2.1.2 อุตสาหกรรมกลุ่มอิเล็กทรอนิกส์/คอมพิวเตอร์/เครื่องใช้ไฟฟ้า บริษัทที่มีแผนย้ายฐานมาไทย เช่น Ricoh (ญี่ปุ่น- JP), Sharp (JP), Panasonic (JP)

2.2 สินค้าไทยมีศักยภาพในการเป็นแหล่งส่งออกทดแทนสหรัฐฯ หลายรายการ อาทิ ปลาแซลมอนและแปรรูป ผลิตภัณฑ์นมและครีม เคมีภัณฑ์ เครื่องจักรและส่วนประกอบ อุปกรณ์ไฟฟ้า และ อุปกรณ์ยานยนต์

3. บุม RCEP จีนมีแนวโน้มจะผลักดันให้มีการสรุปการเจรจา RCEP ให้เร็วขึ้นในปีนี้เพื่อลดผลกระทบจากสงครามการค้า ซึ่งจะเป็นผลดีต่อไทยในการเป็นสะพานเชื่อมเศรษฐกิจใหญ่ๆ อย่างจีน อินเดียและ และที่สำคัญ RCEP จะกลายเป็นที่หลบภัยสำคัญสำหรับนักลงทุนจากสหรัฐฯและจีนรวมทั้งจากทั่วโลก